

HYNUTIE SMREČÍN NA OZ ČADCA, SÚČASNÝ STAV PRÍČINY A NAVRHNUTÉ OPATRENIA

Jozef ZATLUKAL, Alojz RIŠKO, Ján KOVALČÍK

Chradnutie a hynutie smrekových porastov v oblasti Kysúc je dlhodobým zdravotným problémom tohto regiónu. V ostatnom období sa vplyvom synergického pôsobenia škodlivých činiteľov (imisie, podkôrniky, huby, sucho, extrémne teploty) skrátil interval odumierania až hynutia stromov až celých skupín stromov na rozpätie 1 mesiaca až 1 roka.

Pud sebazáchovy živého organizmu za účelom prirodzenej obnovy nahradiť odumierajúcu generáciu poškodených stromov navyše odčerpá energiu stromom aj celým porastom tým, že vysokou mierou nasadili generatívne reprodukčné orgány a tento proces zapríčinil časovo zrýchlené odumieranie stromov.

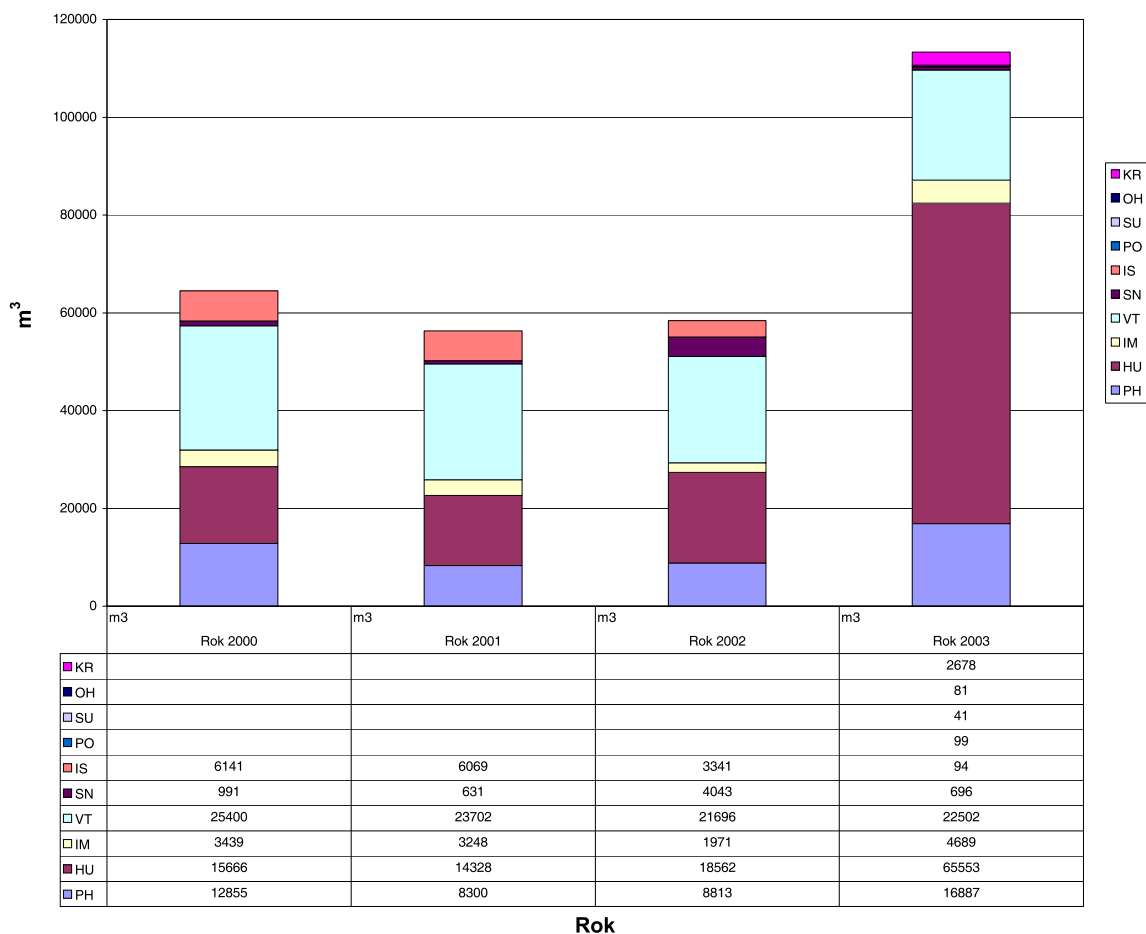
Počas vizuálneho sledovania stavu porastov vedúcimi technicko-hospodárskymi zamestnancami sa už na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov zisťovali kvalitatívne zmeny v sfarbení, redukcii asimilačných orgánov v starších, ale aj mladších ročníkoch smrekov, zmeny dĺžky ihlič postupné vyčesávanie až hynutie korún a tým aj stromov.

Lesníckymi špecialistami v oblasti výskumov boli a sú potvrdené predpovede a prognózy zhoršujúceho sa zdravotného stavu lesných ekosystémov vplyvom antropogénneho tlaku, neúmernej imisnej záťažou ovzdušia, poškodením pôdnych vlastností ako primárnych škodlivých činiteľov na tieto nadväzujúci enormný nástup škodcov podkôrných škodlivých činiteľov (tab. 1 – 2). K týmto škodlivým činiteľom sa pridružil ostrý klimatický zvrät s extrémnymi teplotami, čomu oslabené skupiny stromov, až celé porasty nedokázali vzdorovať a ubrániť sa. Podiel jednotlivých škodlivých činiteľov na náhodných ťažbách za posledné 4 roky je znázornený v tab. 1 a na obr. 1.

Tabuľka 1. Výška náhodných ťažieb a podiel škodlivých činiteľov na nich

Škodlivý činiteľ	Rok 2000		Rok 2001		Rok 2002		Rok 2003	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
PH – podkôrný hmyz	12 855	20	8 300	15	8 813	15	16 887	15
HU – huby	15 666	24	14 328	25	18 562	32	65 553	58
IM – imisie	3 439	5	3 248	6	1 971	3	4 689	4
VT – vietor	25 400	39	23 702	42	21 696	37	22 502	20
SN – sneh	991	2	631	1	4 043	7	696	1
IS – iné škodlivé	6 141	10	6 069	11	3 341	6	94	0
PO – požiare							99	0
SU – sucho							41	0
OH – ostatný hmyz							81	0
KR – krádeže							2 678	2
Spolu m ³	64 492	100	56 278	100	58 426	100	113 320	100

Štruktúra a výška náhodných ťažieb je vyhodnotená v obr. 1.



Obr. 1. Porovnanie kalamity 2000 – 2003

Celý región kysuckých lesov je ovplyvňovaný severnými až severozápadnými prevládajúcimi vetrami nasýtenými priemyselnými škodlivinami z ostravskej a katovickej aglomerácie. K nim sú pridružené aj transhraničné škodliviny z oblasti Nemecka.

Znečisteným ovzduším priemyselnými škodlivinami dochádza k narušeniu autoregulačnej schopnosti lesného ekosystému, a tým aj k znižovaniu stability lesných porastov.

Výsledky vykonaných pôdnych analýz Lesníckym výskumným ústavom Zvolen poukázali na zlý stav pôd vo všeobecnom rámci. V celom regióne sú pôdy silne zakyslené s nízkym obsahom bázických prvkov.

V snahe znížiť stav chradnutia, až hynutia lesných porastov OZ navrhol a realizuje krátkodobé a dlhodobé ochranné a obranné opatrenia.

Prostredníctvom krátkodobých opatrení OZ:

- venuje zvýšenú pozornosť reprodukčnému sadbovému materiálu spolu s odstraňovaním z porastov potencionálnych zdrojov infekcií
- začal s posilňovaním fyziologickej aktivity stromov prostredníctvom foliárnych aplikácií hnojivami
- použil biopreparáty na potlačenie podpŕovky
- neustále a trvale zabezpečuje ochranné a obranné opatrenia proti podkôrným a drevokazným škodcom.

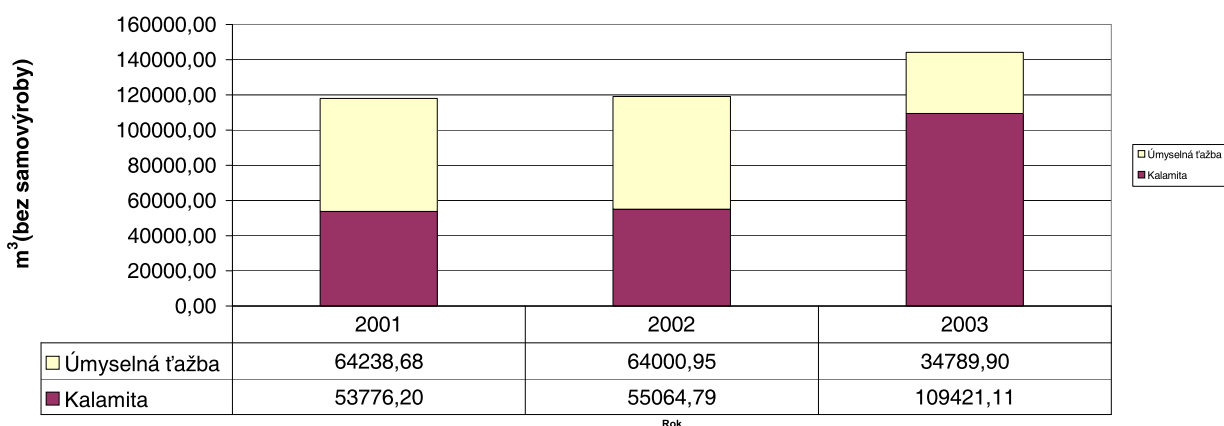
Prostredníctvom dlhodobejších opatrení sa v OZ rieši a zabezpečuje celý rad ozdravovacích aktivít:

- cez vykonávací projekt ozdravných opatrení je navrhnuté aplikovanie mletého dolomitického vápenca leteckou aplikáciou, ako aj ekologicky vhodných biohnojív,
- navrhujú sa zmeny drevinového zloženia najmä v najextrémnejších lokalitách,
- zber semien z miestnych uznaných porastov a dodržanie zásad prenosu reprodukčného materiálu pre umelú obnovu smreka.

Dôsledky nepriaznivého vývoja stavu smrekových porastov na Kysuciach

Synergické pôsobenie komplexu škodlivých činiteľov má za následok v Odštepnom závode Čadca, ale aj v susedných nešťátnych subjektoch zhoršovanie ekonomiky v dôsledku nižšieho speňaženia vyťaženého menej kvalitného kalamitného dreva, neúmerne sa zvyšujú náklady na ochranné, obranné a melioračné opatrenia, taktiež sa zvyšujú náklady na realizáciu hospodárskych opatrení v lesných porastoch predpísaných lesným hospodárskym plánom.

Pôsobenie nepriaznivých škodlivých činiteľov v dôsledku ovplyvňuje aj narušenie produkčnej aktivity lesných drevín, dochádza k znižovaniu prírastku, znižovaniu zakmenenia, čo v budúcnosti bude mať vplyv aj na nižší objem obnovných ťažieb.



Obr. 2. Výška ťažieb za roky 2001 – 2003 a z toho ťažba náhodná

Vážnou až nebezpečnou skutočnosťou je, že dochádza aj k narušeniu plnenia verejno-prospešných funkcií lesov, a to najmä vodohospodárskej a pôdo-ochrannej funkcie. Z vodohospodárskeho hľadiska je práve oblasť flyšového pásma (najmä oblasť Kysúc) mimoriadne rizikovou a pokračujúce zhoršovanie stavu lesných porastov ďalej zvyšuje už tak dosť vysoké riziko vzniku povodňových aktivít.

Návrh opatrení pre rok 2004 a ďalšie obdobie

Vzhľadom na výrazne sa zhoršujúci zdravotný stav lesných porastov najmä v lesných správach: Stará Bystrica, Oščadnica, Čadca, Povina, Nová Bystrica, Makov v dôsledku synergického pôsobenia škodlivých činiteľov po odsúhlasení orgánmi štátnej správy LH KÚ, odboru PPLH Žilina a OLÚ Čadca navrhujú LESY SR, š. p., Banská Bystrica, GR a OZ Čadca so sídlom v Krásne nad Kysucou zabezpečiť:

V JPRL, v ktorých sa vyskytujú roztrúsené, jednotlivo, ale i skupinovo v hlúčkoch uhynuté a hynúce smrek s červenými korunami, respektíve už s opadaným ihličím, tiež jedince so žltými korunami, v ktorých je predpoklad odumretia v krátkom časovom intervale a rozsah celkového hynutia sa dá odhadnúť na asi 40 % a viac z počtu všetkých stromov

v poraste so zastúpením smreka minimálne 80 % je potrebný osobitný technologický postup rozpracovania porastov pre náhodné ťažby:

- Alternatívne doporučujeme, aby na návrh OZ Čadca bola vypracovaná žiadosť na zmenu predpisu LHP pre jednotlivé JPRL s cieľom, aby sa ťažbovo-obnovným postupom docielilo v krátkom časovom intervale zníženie až odstránenie pôsobenia škodlivého činiteľa a to aj za cenu predpisu holorubných spôsobov hospodárenia (v krajnom prípade aj za cenu priradenia k nezabezpečenej ploche).
- V JPRL, kde podiel listnatých drevín je vyšší ako 20 % uvažovať aj s jemnejšími spôsobmi hospodárenia s cieľom preventívneho znižovania zastúpenia dreveniny smrek.
- Podobne v prerezávkach a vo výchovných úmyselných ťažbách (+50, 50+ rokov) uplatňovať pri výchovnom zásahu podmienku znižovania podielu zastúpenia dreveniny smrek.
- V predpise obnovného zastúpenia drevín uplatňovať zásadu minimálneho počtu jedincov dreveniny smrek v umelej obnove lesa.

Pri rešpektovaní vyššie uvedených návrhov je potrebné zo strany OZ Čadca počítať:

- So zvýšením plánovaných nákladov na ochranu a obranu proti podkôrnym a drevo-kazným škodcom so zabezpečením bariérovej obrany prostredníctvom feromónových lapačov Theyson.
- V prípade schválenia navrhovaných opatrení orgánom štátnej správy dôjde k zvýšeniu ročnej ťažby s vyšším nárokom na realizáciu vyrobených sortimentov tak pre OZ, ako aj pre obchodný úsek GR LESY SR, š. p.
- So zvýšením plánu nákladov na umelú obnovu lesa a pestovnú činnosť, melioračné a revitalizačné aplikácie, ktoré budú vykonávať.

Záverom chceme upozorniť na veľmi nebezpečný stav vývoja škodcov, ako sme to prezentovali v predchádzajúcej časti nášho referátu.

Nemôžeme ani v minimálnej miere zanedbať ani jedno z uvedených opatrení, pretože by sa nám to vrátilo naspäť vo forme zhoršeného stavu lesa, ale aj vo forme zhoršenej ekonomickej situácie OZ Čadca.

Nemusíme dodávať, že ľudia, na pleciach ktorých je táto zodpovednosť, si to plne uvedomujú a v spolupráci s GR a štátnou správou a špecialistami lesníckych inštitúcií pokračujú v intenzívnom boji so škodcami.

Touto cestou chcem poďakovať uvedeným inštitúciám za účasť na vonkajších pochôdkach, jednaniach, seminároch s predsavzatím, že celé vynaložené úsilie sa nám ukáže v priaznivom stave kysuckých smrečín.

Ing. Jozef ZATLUKAL

Ing. Alojz RIŠKO

Lesy SR, š. p.
Odštepny závod Čadca
Lesnícka ulica č. 1 118
023 02 Krásno nad Kysucou
e-mail: lesyca@lesy.sk

Ing. Ján KOVALČÍK, CSc.

Lesy Slovenskej republiky, š. p.
generálne riaditeľstvo
Nám. SNP 8
975 66 Banská Bystrica